Слова и словосочетания (для педагогов)

В современном татарском алфавите 39 букв. Татарский алфавит отличается тем, что он в своем составе имеет 6 дополнительных букв: Ә, Ө,Ү, Җ, Ң, Һ.
Гласные буквы татарского алфавита делятся на <u>твердые и мягкие.</u>
Твердые гласные - **А, О,У, Ы.**
Мягкие гласные – **Ә, Ө, И, Ү, Э.**
1-10, 20, 30, 40, 50. Төс, кызыл, сары, яшел, зәңгәр, кара, ак.

өй, әби, бабай, әти, әни, кыз, малай, эт, песи, бар, юк, ярата (м), җырла-җырлый-җырлыйм, бие-бии-биим, китап укый, рәсем ясый, дәфтәр.
Бу кем? Это кто? - Кем юк? Кого нет?
Бабай бармы? – Дедушка есть?
Бабай, кил монда. - \ДЕДУШКА ИДИ СЮДА.
Кем анда?
Мин - бабай.
Өйдә кем яши? – Кто дома живет?
Яши (ЖИВЕТ) – яшим. (Живу)
Өйдә кем бар? – Кто есть дома?
Өйдә кем юк? – Кого нет нет?
Саннар: 1-10.
Ничә кыз? – сколько девочек?
Ничә малай? – сколько мальчиков?

<u>Составь диалог: Разговор по телефону.</u>
- Исәнмесез. (Исәнмесез)
- Сез кем? – Вы кто? (- Мин ... Л.Л.)
- Хәлләрегез ничек? – Как дела? (- Әйбәт, яхшы , рәхмәт)
- Сезнең хәлләрегез ничек? У Вас как дела? (- Әйбәт, яхшы , рәхмәт)
- Өйдә кем бар? – Кто есть дома? (- Өйдә әни... бар).
- Сау булыгыз. (- Сау булыгыз.)

ашамлык, ипи, алма, чәй, сөт, кишер, суган, бәрәңге, кыяр, кәбестә, чәк-чәк, өчпочмак, аш, ботка, су, аша-ашый-ашыйм , эч-эчә-эчәм, баллы, тәмле, ярата- яратам, мә, бир, кая барасың.

<u>“Столовая”, “Магазин”.</u>
-Исәнмесез. (-Исәнмесез)
-Сездә ботка бар(мы)? (У вас есть каша?) - Ботка юк. –(Каши нет)
-Нәрсә бар? (Что есть?) - Аш бар. – (Суп есть)
-Аш бирегез әле.(Дайте пожалуйста суп) - Мә аш(На суп)
-Рәхмәт. (спасибо)
савыт-саба, кашык, тәлинкә, чынаяк, өстәл, карават, урындык, зур, кечкенә, ал-ала-алам, куй-куя-куям.

<u>Игровая ситуация: “Спроси и возьми?” (Диалог в парах)</u>
1)-Тәлинкә бирегез әле.(Дайте пожалуйста тарелку) -Мә тәлинкә (На тарелку)
2)- Тәлинкә бирегез әле..(Дайте пожалуйста тарелку)
-Мә. (на)
-Бу тәлинкә түгел, кашык.(это не тарелка, эта ложка)

<u>Речевая ситуация: Вы в гостях. Как вы скажите, что у вас нет ложки.</u>
Речевой образец: “Минем кашык юк”.

Сюжетно-ролевая игра: “Магазин посуды”
- Миңа тәлинкә бир(егез) әле. - Дай(те) пожалуйста тарелку)
- Нинди тәлинкә?(какую тарелку)   - Зур (кечкенә, кызыл...) – большую(маленькую, красную...)
- Ничә тәлинкә? (сколько тарелок?)   - Бер (биш...) тәлинкә. (одну(пять, семь...) тарелок
- Мә бер, зур, кызыл тәлинкә. (На одну большую, красную тарелку)
- Рәхмәт.

уенчык, куян, курчак, аю, машина, туп, чиста, пычрак, ю-юа-юам, уйна-уйный-уйныйм, ят-ята-ятам, сикер-сикерә-сикерәм, йокла-йоклый-йоклыйм, кирәк, матур.

Игровая ситуация: “Спроси и возьми?” (Диалог в парах)

1)-Аю бирегез әле. (Дайте пожалуйста мишку)
-Мә аю.
2)- Куян бирегез әле. (Дайте пожалуйста заячика)
-Мә.
-Бу куян түгел, аю. (Это не зайчик, это мишка)

Речевая ситуация: Вы в игровой комнате. Предложите ребенку поиграть с игрушкой.
Речевой образец: “Маша, мә туп (куян, курчак...) уйна” – На мяч(зайчика, куклу) играй.

Сюжетно-ролевая игра: “Магазин игрушек”.
- Миңа машина бир(егез) әле. (дайте пожалуйста мне машину)
- Нинди машина? (какая машина?
- Зур (кечкенә, кызыл, матур...) – большая(маленькая, красная, красивая)
- Ничә машина? (сколько машин?
- Бер (биш...) машина. (одну (пять...)
- Мә бер, зур, кызыл, матур машина. (На одну большую, красную, красивую машину
- Рәхмәт.

төлке, керпе, бүре, тычкан, тавык, әтәч, үрдәк, куян, аю, песи, эт, йомшак, йөгер-йөгерә-йөгерәм.
Речевой образец: “Зоопаркта төлке (куян...)бар. Төлке матур, зур (кечкенә). Төлке йөгерә (сикерә, утыра, ашый, эчә, йоклый)”.

Расскажи о себе по образцу.
Мин төлке. Мин матур, чиста, кечкенә, йомшак. Мин утырам, йөгерәм, йоклыйм, ашыйм, эчәм. (Я лиса. Я красивая, чистая, маленькая, пушистая(Мягкая) лиса. Я сижу, бегаю, сплю, кушаю, пью.)

киемнәр, күлмәк, чалбар, ки-кия, сал-сала (заимст. слова: сарафан...)
Сюжетно-ролевая игра: “Магазин одежды”
- Миңа чалбар бир(егез) әле. (дайте мне пожалуйста брюки)
- Нинди чалбар? (Какие брюки?)
- Зур (кечкенә, кара...) (Большие(маленькие, черные...)
- Ничә чалбар? (сколько брюк?)
- Бер (биш...)чалбар. (Одни,(пять...) брюк
- Мә бер, зур, кара чалбар. (На одни, большие, черные брюки)
- Рәхмәт.- Сау булыгыз.

кул, аяк, бит, ю, юа, чиста, пычрак.   Речевая ситуация: Вы у врача. Скажите, что у вас болит голова (рука, нога)
Речевой образец: “Минем баш авырта (кул, аяк)”. А как вы скажете, что у вас болит рука?

Вопросы:
Сез кайда яшисез? (Мин Чаллыда яшим)
Сез нинди республикада яшисез? (Мин Татарстанда яшим)
Татарстанның башкаласын әйтегез. (Казан)
Татарстанда нинди шәһәрләр бар? (Яр Чаллы, Түбән Кама, Алабуга, Минзәлә, Мамадыш, Актаныш)
Нинди татар язучыларын беләсез? (Г.Тукай, А.Алиш, М.Җәлил)
Нинди татар ашларын беләсеез? (чәк-чәк, өчпочмак, кыстыбый)
Нинди татар бәйрәмнәрен беләсез? (Сабан туе, Сөмбелә, Нәүрүз)

глаголы -ки-кия, сал-салайөгер-йөгерә-йөгерәм.ю-юа-юам, уйна-уйный-уйныйм, ят-ята-ятам, сикер-сикерә-сикерәм, йокла-йоклый-йоклыйм,ал-ала-алам, куй-куя-куям.җырла-җырлый-җырлыйм, бие-бии-биим, китап укый, рәсем ясый
Предлагать — ки,сал,йөгер,ю,уйна,ят,сикер,йокла,ал,куй,җырла,бие, укы, яса.
Говорим про кого – то —кия,сала,йөгерә,юа,уйный,ята,сикерә, ала,куя,җырлый,бии,укый,ясый,
Говорим про себя —.киям,
салам,йөгерәм,юам,уйныйм,ятам,сикерәм,алам,куям,җырлыйм,биим,укыймясыйм
прилагательные, свойства предметов-– чиста, пычрак. баллы, тәмлематур, чиста, кечкенә, йомшак.